

Interreg
Vlaanderen-Nederland

Gefinancierd door
de Europese Unie

Technische fiche vleermuizen: soorten van nauwe ruimtes

Inleiding

Van nature bewonen vleermuizen holtes in bomen, grotten, of rotsspleten. Doorheen de eeuwen ontdekten vleermuizen in de menselijke omgeving allerlei bouwstructuren die ook aan hun eisen voldoen. Soms is dat jaarrond het geval, soms slechts een deel van het jaar. De mate waarin een bepaalde soort naast de natuurlijke verblijfplaatsen al of niet ook menselijke bouwwerken verkiest, verschilt sterk van regio tot regio in Europa. Ook zijn sommige soorten, zoals de meervleermuis, intussen zo sterk afhankelijk geworden van gebouwen, dat hun oorspronkelijke verblijfplaatsvoorkeur niet heel duidelijk meer is.

Vooraf gebouwen met een grote interne **variatie aan klimaatcondities** zijn interessant voor vleermuizen: zo kunnen ze binnen die verblijfplaats (kruipend of vliegend) steeds de plek opzoeken met de op dat moment meest geschikte condities (bv. temperatuur en luchtvochtigheid). Lukt ook dat niet meer, dan verhuizen vleermuizen naar een verblijfplaats die op dat moment wel aan hun eisen voldoet. Die eisen kunnen verschillen doorheen de dag maar ook per seizoen. Zo zijn er winter-, zomer-, kraam-, paar- en tussenverblijfplaatsen.

Het meest kritisch zijn vleermuizen in de **kraamperiode** en tijdens de **winterslaap**. In het warme halfjaar vormen de vrouwtjes groepen om hun jongen te baren en te zogen. Zo'n groep noemen we een kraamkolonie. In de Lage Landen gaat het meestal om enkele tientallen tot uitzonderlijk een paar honderd vleermuizen.

Soorten met een voorkeur voor nauwe ruimtes

Vleermuizen die van nature in nauwe ruimtes verblijven, zoals diepe rotsspleten of barsten in bomen, gebruiken gelijkaardige ruimtes in woonhuizen, kerktorens, appartementen, parkeergarages, allerlei waterbouwkundige constructies, bruggen, forten... Denk aan **spouwen**, ruimtes tussen balken of muren, achter gevelbetimmering of luiken, daklijsten of boeiboorden en onder dakpannen. Op die plekken zoeken ze **beschutting tegen weerelementen en tegen predatoren**.

Bedreigingen

Isolatie: uiteraard moeten gebouwen geïsoleerd worden, maar bij een ondoordachte aanpak dreigen heel wat dieren hun verblijfplaats te verliezen. Vooral bij **na-isolatie van spouwen** worden vleermuizen vaak vergeten ondanks hun **wettelijk beschermde status**. Vleermuizen raken ingesloten en sterven of geraken beplakt met isolatiemateriaal als ze toch kunnen ontsnappen.

Interreg
Vlaanderen-Nederland

Gefinancierd door
de Europese Unie

Verlichting: omwille van hun kwetsbaarheid voor predatoren, vermijden vleermuizen licht en dus ook nachtelijk kunstlicht. Slechts een handvol soorten, zoals de gewone dwergvleermuis of de laatvlieger tolereren enigszins licht aan hun jachtgebied, vooral bij een groot voedselaanbod zoals rond lantaarnpalen, die vaak juist bepaalde insecten aantrekken. De meeste vleermuizen vermijden zelfs zwak verlichte jachtgebieden en alle inheemse soorten **vermijden licht aan hun verblijfplaats**.

Houtbehandelingsproducten: het meeste constructiehout dat verkrijgbaar is in de handel, is chemisch behandeld. Later volgt daarop vaak een extra behandeling, al of niet na aantasting van het hout in de constructie. Veel van de gebruikte stoffen zijn echter **schadelijk voor vleermuizen**. Zeker bij nabehandeling van hout in door vleermuizen bewoonde constructies, is gericht advies nodig.

Verdwijnen van geschikte verblijfplaatsen: door renovatie en nieuwbouw worden gebouwen **steeds hermetischer afgesloten**, blijven er in de bouwschil minder voor vleermuizen toegankelijke ruimtes over of worden geschikte ruimtes, bewust of onbewust, afgesloten (zoals stootvoegroosters die spouwen ontoegankelijk maken).

Predatoren: allerlei roofdieren zoals **marters, uilen en zelfs knaagdieren** zijn gekend als occasionele predator van vleermuizen. De belangrijkste predator is echter de vrij rondlopende **huiskat**: wanneer die de uitvliegplek van een vleermuizenkolonie kan bereiken, kan ze een ravage aanrichten.

Soorten

Dit zijn de soorten die in Vlaanderen of in Nederland het vaakst aangetroffen worden in nauwe ruimtes van gebouwen of er het meest afhankelijk van zijn:

Gewone dwergvleermuis

Laatvlieger

Meervleermuis

Baardvleermuis

(illustraties van Elwin van der Kolk)

Eerder occasionele bewoners van nauwe ruimtes zijn de gewone grootoorvleermuis of de ruige dwergvleermuis.

In Vlaanderen of Nederland zeer zeldzame of zeer uitzonderlijke bewoners van nauwe ruimtes in gebouwen zijn de mopsvleermuis, de rosse vleermuis, de franjestaart, de kleine dwergvleermuis en de tweekleurige vleermuis. Omdat het telkens over een heel beperkt aantal gevallen gaat, blijven deze soorten hier verder buiten beschouwing. Vermeldenswaard is dat in andere regio's in Europa deze soorten soms veel vaker in gebouwen of andere constructies voorkomen.

Wat kan jij doen?

Heel wat huizen en gebouwen hebben nauwe ruimtes die geschikt zijn als vleermuisverblijfplaats (zoals een spouw) maar ontoegankelijk zijn voor vleermuizen. Onder de juiste voorwaarden kan het dus zinvol om die potentiële verblijfplaatsen toegankelijk te maken. Vaak kan dit op een goedkope manier, met een minimum aan ingrepen en kosten. Aan gebouwen zonder dergelijke ruimtes, kan het zinvol zijn om extra voorzieningen aan te brengen. Bij projecten met een hoge kostprijs is begeleiding door een vleermuisdeskundige een noodzaak om de slaagkansen hoog te houden.

Verblijfplaatsen toegankelijk maken

- **Toegangsopening:** vaak een brievenbusvormige opening van 12 - 20 mm hoog en 5 cm - 1 m breed. Niet kleiner want dan geraakt zelfs de kleinste vleermuissoort er niet in. Niet groter want dan kunnen vogels en predatoren er in. In grote gebouwen voorzie je best meerdere toegangsopeningen. Onder de opening is een ruw oppervlak nodig als landingsplaats, bv een gegroefd plankje van zo'n 20 à 30 cm hoog.

Extra verblijfplaatsen voorzien

- **Type voorzieningen:** in- en opbouwvoorzieningen, lamellenstructuren, enz.
- **Grootte:** minstens enkele m².
- **Lagen:** meerdere lagen om een grotere klimaatgradiënt te creëren. Deze compartimentering kan bekomen worden door latten te plaatsen (lamellensysteem). De ruimte tussen de lamellen mag variëren van 15 mm tot 25 mm.
- **Oriëntatie:** om dezelfde reden is het aangewezen om een voorziening te spreiden over verschillende oriëntaties. Als er gekozen moet worden, dan geniet een oriëntatie tussen Z-O en Z-W de voorkeur. In het ideale geval kunnen vleermuizen zich intern verplaatsen.
- **Type materiaal:** hout, steen, beton of houtbeton. Gebruik geen behandeld, geverfd of harsdragend hout. Het materiaal moet ruw genoeg zijn zodat vleermuizen zich kunnen vasthechten. Een gladde wand zoals metaal is dus niet bruikbaar. Hout kan je opruwen.
- **Hoogte:** vleermuizen lijken een voorkeur voor hoogtes boven 3 m te hebben. Ook hier kan variatie aangewezen zijn. De voorziening zelf kan zich vanaf de grond tot het hoogste deel van het gebouw bevinden.
- **Toegangsopening:** vaak een brievenbusvormige opening van 12 - 20 mm hoog en 5 cm - 1 m breed. Bij grote voorzieningen gebruik je best meerdere toegangsopeningen (zie hierboven bij 'Verblijfplaatsen toegankelijk maken').
- **Veiligheid:** vermijd dat knaagdieren in de voorziening kunnen door gevelgroen in de buurt van de toegangsopeningen te vermijden of weg te snoeien. Vermijd dat katten de uitvliegopening kunnen bereiken.
- **Aanvliegroute:** zorg voor een vrije aanvliegroute voor de toegangsopening. Vermijd bomen, palen of andere obstakels op een afstand van 5 m van de toegangsopening.
- **Licht:** best is de omgeving (en zeker de toegangsopening) 's avonds en 's nachts niet verlicht.
- **Dampremmende folies of textiel:** geweven textiel kan gaan rafelen zodat vleermuizen verstrikt komen te zitten. Beter is het gebruik van niet geweven doeken of folies.
- **Uitwerpselen:** de bodem van de voorziening of verblijfplaats dient voldoende schuin af te lopen om te voorkomen dat uitwerpselen in de voorziening ophopen.

- **Onderhoud:** bij een juist ontwerp behoeven vleermuisvoorzieningen in principe geen onderhoud. Toch is het nuttig om bijvoorbeeld jaarlijks te controleren en spinnenwebben e.d. te verwijderen.
- **Temperatuur:** over de exacte temperatuurvoorkeuren per soort is nog niet veel gekend. Daarom scoren verblijfplaatsen met een interne variatie aan temperatuur hoger: de kans dat vleermuizen er hun voorkeursconditie vinden is er logischerwijs groter. Een goede richtlijn is dat er minstens in een deel van de voorziening een temperatuur is van 20 - 35 °C.

Meer info

- [Vleermuizenwerkgroep Natuurpunt](#)

